

حذف صفر از پول ملی

(مزایا، معایب)

یادداشتی از دکتر عرفان امیری

همانطور که می‌دانید این روزها سطح توقع از دولت و تصمیم‌های اقتصادی آن بسیار بالا است. بیشتر مردم از دولت انتظار دارند گامی موثر برای بهبود وضع معیشتی آنان، تولید و اشتغال برای جوانان بردارد. لذا از یک طرف تولیدکنندگان از دولت می‌خواهند به آنها وام‌های ارزان قیمت پرداخت کند و از آنها مالیات کمتری دریافت کند، از طرف دیگر خانوارها نیز طالب افزایش درآمد هستند. همچنین دولت می‌بایست با تقویت بخش عرضه در تولید کالاهای مختلف از افزایش قیمت‌ها جلوگیری کند. به طور کلی دولت برای انجام این امور نیاز به پول کافی دارد که انجام هر یک از این اقدامات نیازمند افزایش منابع مالی دولت است. حال با توجه به این شرایط اصلاح بازار پول چه مقدار می‌تواند زمینه ساز رشد اقتصادی کشور شود؟

از دو سال گذشته تاکنون لایحه ارزش افزوده که قرار بود با اصلاحاتی در مجلس بررسی و تصویب شود، تاکنون به تعویق افتاده و کسب و کارهای بسیاری به دلیل مقررات مبهم در اجرای قانون ارزش افزوده فعلی تعطیل شده اند یا در آستانه تعطیلی قرار گرفته اند که نه با حذف ۴ صفر و نه با حذف ۱۲ صفر دیگر قادر به ایستادن و ایستادگی برای تولید، صنعت و کشاورزی نخواهند بود. صاحبان کسب و کار بخش خصوصی بیش از آنکه نگران حذف چهار یا شش صفر باشند نگران شاخص‌هایی نظیر امنیت، حقوق مالکیت، افزایش فضای ایمنی محیط کار و سرمایه، روان شدن قوانین و مقررات متضمن حذف مقررات مزاحم، حذف جهت‌گیری غیرمنصفانه مالیاتی، حذف فرآیندهای زائد برای راه اندازی کسب و کارها، حذف حوزه تصدی‌گری دولتی یا شبه دولتی و... هستند که هیچ یک در درون سیاست حذف چهار صفر دیده نشده اند. اگر چه تا به امروز حذف صفر از پول ملی هیچوقت اجرا نشده است، لیکن سابقه ایده حذف صفر از پول ملی کشور یعنی ریال، به دهه ۷۰ برمی‌گردد. موضوع حذف صفر از پول ملی، در سال ۷۲ در دستور کار بررسی‌های اقتصادی بانک مرکزی قرار گرفت. اما برخی مسولان با این اقدام موافق نبودند و بررسی‌های لازم متوقف شد. دلیل مطرح شدن حذف صفر در این دوره، تورم بالایی بود که به دلیل برنامه آزادسازی اقتصادی و شوک‌های نفتی حاصل از پایان جنگ و سرازیر شدن دلارهای نفتی به اقتصاد ایران در دولت پنجم و ششم ایجاد شده بود. پس از مسکوک ماندن طرح حذف صفر از پول ملی در دولت هفتم، هشتم، این طرح مجدداً در دولت نهم و دهم جدی تر پیگیری شد. در این دولت حذف چهار صفر از پول ملی با توجه به کاهش شدید ارزش ریال در مقابل ارزهای دیگر پس از بررسی‌های کارشناسان صندوق بین‌المللی پول و مشورت با برخی از کشورها که تجربه حذف صفر از پول ملی را داشتند به تصویب هیئت وزیران رسیده که این لایحه اکنون برای اعلام نظر به مجلس تقدیم شده است.

در بحث بین الملل نیز از سال ۱۹۶۰ تاکنون در ۷۱ مورد دولت‌های در حال توسعه مجبور به حذف چندین صفر از پول ملی خود شده اند. طی این مدت ۱۹ کشور یک بار اقدام به حذف صفر کرده و ۱۰ کشور نیز ۲ بار این سیاست را

اجرا کرده اند. آرژانتین، یوگسلاوی سابق و برزیل نیز هرکدام به ترتیب با ۴، ۵ و ۶ بار اجرای سیاست حذف صفر، رکوردی ماندگار بر جای گذاشته اند. تجربه ترکیه که یک کشور اروپایی با بستری جهان سومی است اینگونه رقم خورد که به یکباره ۶ صفر از پول این کشور در سال ۲۰۰۵ میلادی حذف شد. تورم در ترکیه از ابتدای دهه ۸۰ میلادی آغاز شد و با شتاب به پیش رفت. کارشناسان اقتصادی صندوق بین المللی پول دلیل تاثیرگذار بودن سیاست حذف صفر از واحد پول ترکیه را اصلاح اقتصاد این کشور در مهار تورم می دانند. در گزارش این صندوق آمده است، پیش از اینکه صفرها از پول ترکیه حذف شود این کشور موفق شده بود تورم را به کلی مهار کند و نرخ آنرا به ارقام یک رقمی تقلیل دهد. در سال ۲۰۰۵ رومانی چهار صفر و آخرین نمونه زیمبابوه ۱۰ صفر رکوردار تعداد صفرهای حذف شده از پول ملی در سطح بین المللی است.

از مزایای استفاده از حذف صفر در شرایطی که پارامترهای کلان اقتصادی حامی اجرای این طرح باشند عبارت است از: کاهش حجم اسکناس، نقل و انتقال ساده تر پول، کاهش هزینه چاپ پول در دراز مدت، ساده سازی محاسبات تجاری و مالی، تقویت پول ملی در مقابل سایر ارزهای خارجی، تاثیر مثبت روانی بر فضای ذهنی آحاد مردم، احتمال داشتن سکه های جدید ارزشمندتر، از بین بردن دوگانگی بین ریال و تومان در بین مردم و جامعه در خرید و فروش های روزمره، کاهش هزینه های محاسباتی ثبت و حمل اسکناس، کاهش زمان مصرف در مبادلات بازار کالا و خدمات، آسانی در ثبت اعداد و ارقام پولی، آسانی در بیان ارزش پول و مقدار، کاهش تمایل به ذخیره کردن ارزهای خارجی یا سایر دارایی های پربازده و...

و نیز از معایب حذف صفر از پول ملی خصوصاً در شرایط کنونی عبارت است از: با حذف صفر در کوتاه مدت مشکل درک قیمت های جدید و گیجی عمومی در مواجهه با قیمت ها وجود خواهد داشت، تاثیر روانی منفی بر کاهش ریاضی دستمزدها، باعث بالارفتن احتمال خروج سرمایه های بیشتر از کشور و انتظار سرمایه گذاران برای سپری شدن حالت گذارای ناشی از دستور حذف صفر می گردد به طوریکه بیشتر آنها مایل به انتخاب حالت ثبات خواهند بود، زمانیکه شرایط اجرای این تصمیم فراهم نباشد احتمال بازگشت صفرهای حذف شده کاملاً وجود دارد، هزینه چاپ و نشر انواع اسکناس و سکه های جدید در کوتاه مدت افزایش خواهد یافت، احتمال کاهش صادرات ناشی از تقویت حتی ظاهری ارزش پول ملی افزایش خواهد یافت، کاهش قدرت خرید مردم، کاهش اعتماد مردم و سردرگمی آنان و... می باشد.

در نتیجه یکی از زیر ساخت های مورد نیاز برای حذف صفر از پول ملی نبود تحریم و جنگ اقتصادی در کشور است. حذف چهار صفر از واحد پول ملی به هیچ وجه در شرایط تورمی به تغییر پارامترهای کلان اقتصادی منجر نخواهد شد. خصوصاً در این مقطع زمانی که سرعت تورم فزاینده کشور کنترل نشده و انتظارات تورمی آتی نیز کاهش نیافته است. پیشنهاد دهندگان این طرح صرفاً مایلند با استفاده از این اقدام، بر فضای ذهنی عموم جامعه در کوتاه مدت مسلط شود تا بخشی از نارضایتی های اقتصادی موجود به دلیل کاهش قدرت مقایسه برای توده مردم به سطح کمتری کاهش یابد.